

РЕЗЮМЕ

Наскоро, известна изследователска институция по развитието на детския мозък предупреди за „химическото изтичане на мозъци“ поради излагане на ниски дози на живак. Професор Филип Гранжон от Харвардския Университет и Университета на Южна Дания каза, че нашето общество намалява своята интелигентност - IQ точките в населението намаляват по химически причини. Вреда върху развиващия се мозък на зародиша, в голяма степен неврологично необратимо, оказва излагането на метил живак, както и на други токсични за неврологичното развитие вещества в майчината утроба. Тези токсини причиняват нарушаване на мозъка при дози много по-ниски, от тези които по-рано се считаха за опасни. Става дума за дози, много по-ниски от дозите, които биха повлияли върху функциите на мозъка на възрастен човек, и много по-ниски от дозите при катастрофалните случаи на остро живачно отравяне в най-новата история.

Най-уязвимата част от населението са бебетата и малките деца, а поради това и бременните жени. Живакът е най-токсичен за развиващия се мозък. Тъй като живакът се акумулира в човешкото тяло, той може да се предаде на бебето при бременност. Много жени не са наясно с тази опасност и не знаят източниците на излагане на живак, поради което бременни и жени в детеродна възраст могат да изложат на риск от неврологично увреждане зародиша, който носят или който биха носили след време. Живакът е силно токсичен, особено ако е метаболизиран до метил живак, който се акумулира в рибата, придвижва се нагоре по хранителната верига и представлява риск за хората, които редовно консумират риба. Основните източници на излагане са на първо място чрез консумацията на риба, особено някои видове риба – такива, които са по-нагоре в хранителната верига; на второ място е излагането на живак в работната среда; а на трето място идва излагането при индустриални замърсители в населеното място.

За да се справят с този здравословен проблем и с цел да предпазят хората, правителства и международни организации препоръчват определени нива на безопасност. В същото време още не е напълно ясно какво е нивото, под което не се наблюдават токсични ефекти върху мозъка на зародиша. С времето, оценките на учените относно нивата на безопасност бяха

постоянно ревизирани надолу към по-ниски от посочените по-рано нива. Някои учени смятат, че няма безопасно ниво на живака в организма. Сегашните измервания на нивото на излагане обаче, както в Европа, така и извън нея са доста тревожни. Голяма част от населението на Земята консумира редовно риба, а до сега няма нормативи за опасността от консумирания чрез рибата живак за бъдещите поколения.

През миналата година, Здравеопазване без вреда и Алианс за здраве и околна среда предприеха кампания за повишаване информираността за тихото изтичане на мозъци и за мобилизиране на лекарската общност за лобиране за бързо намаляване на замърсяването в ЕС и по света. Нашата кампания „Бъди здрав, спри живака“ осъществи изследване за нивото на живак в косите на повече от 250 жени от 21 страни.

Това изследване показва, че повече от 95% от тестваните жени имат измерими нива на живак в тялото си. Нивата, които хората поемат директно могат да се изчислят чрез измерване на нивото на живак в косата, а по този начин определено „ниво установено в косата“ отговаря на „дозата на поемане“. 15% от жените се оказаха над най-защитаващата „референтна доза“ от 1 ug/g установена от Националния изследователски съвет на САЩ, ниво, което не трябва да се превишава от жени в детеродна възраст. Всички жени показаха нива под границата от 10 ug/g установена през 1990 г. от Световната здравна организация. Това е границата, за която е установено, че има ясни неврологични ефекти. Нашето изследване предполага наличието на връзка между консумацията на риба и нивата на живак.

На ниво индивид, рискът от ниски дози на живак може би е по-малко тревожен, защото повишеното ниво на живак в майката не води автоматично до увреждане мозъка на детето и защото слабият ефект може и да не се установи. Обаче, последствията от широко разпространените ниски нива на живак във всички жени в детеродна възраст в обществото са огромни. Поради широко разпространеното замърсяване с живак, сегашните и бъдещите деца са в по-голям риск от ниска интелигентност, проблеми с ученето, сетивна недостатъчност и забавяне на нормалното развитие.

Особено трудно, а същевременно от изключителна важност за общественото

здраве, е институциите в здравеопазването да вземат насериозно ниските дози на живачно замърсяване. Тъй като живакът е глобален замърсител, който не се влияе от националните и регионални граници, неговото изпускане някъде по света може да повлияе на химическото изтичане на мозъци навсякъде другаде. В края на краищата има нужда от глобална акция за спиране използването на живак – а оттам и изпускаето му в околната среда; да се изчистят старите живачни замърсявания; да се намали непредумишленото изпускане – от такива значителни замърсители на въздуха като инсертаторите, термоелектрическите центарли на въглища и пещите за цимент. За повечето приложения на живака са широко познати заместващи продукти и технологии, които биха предотвратили изпускането на живак и неговите емисии. Такива трябва да се внедрят колкото може по-бързо на всяко и всички правителствени, обществени и комерсиални нива на правомощия. Обаче, дори всяко ползване на живак да спре веднага, живакът който е вече в атмосферата или в хранителната верига ще продължи да представлява сериозен риск за здравето. Ето

защо преди да се постигне съгласувано и широкомащабно решение, правителствата, институциите от частен и обществен интерес трябва задължително да ни научат как да вземем незабавно мерки за защита здравето на нашите деца. Необходимо е чрез биомониторинг да се идентифицира населението, което е най-рисково. Трябва да се осигури по-добра информираност на хората за това как да се предпазват от излагане.

Медицинските специалисти могат да играят водеща роля за постигане на свят, свободен от живачно замърсяване. Здравеопазването, включително зъболечението, създават значителна част от живачните отпадъци и биха могли да съдействат за навлизането на алтернативни несъдържащи живак уреди и апарати, като по този начин посочат правилния път и на другите отрасли. Още повече, здравеопазването е достоверен източник на информация и поради това има специална роля при повишаване информираността на гражданите за риска от специфични замърсители.

КАМПАНИЯТА „БЪДИ ЗДРАВ, СПРИ ЖИВАКА“ НАСТОЯВА ЗА:

- *Промяна на политиката за ускорено намаляване използването на живак чрез глобална забрана с въвличане на обществеността за осигуряване на ефективно изпълнение. Тази забрана трябва да обхваща проблемите с живака на всички фронтове, от производството, през използването, до ликвидирането – а също така и във всички части на света, така че замърсяването да не мигрира от един регион в друг. Европа е лидер в тази насока, но има още много да се направи.*
- *Обучаване на населението за рисковете в момента и за осигуряване на средства за показване как да се минимизира рискът от излагане на бебетата и децата на живак. Биомониторинг на реалната експозиция, който да включва обществеността и здравната общност, е ключов за правилното насочване на тези образователни мерки, както и на информационната политика.*
- *Насърчаване трансфера на алтернативни технологии и на финансова подкрепа за южните страни, за да се осигури тяхното участие в прилагането на предпазните мерки, които Европа и другите развити страни вече са предприели.*

